

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่งนภา สุวรรณศรี. 2559. “แนวคิดการออกแบบลวดลาย 12
นักษัตรบนผลิตภัณฑ์เครื่องถม” ใน วารสารวิถีสังคมมนุษย์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม
- ธันวาคม. หน้า 215-231.

แนวคิดการออกแบบลวดลาย 12 นักษัตรบนผลิตภัณฑ์เครื่องถม

The Idea of 12-Zodiac Pattern Design
on Nielloware Product

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา สุวรรณศรี*

Asst.Prof.Dr.Rungnapha Suwannasri

* อาจารย์ประจำ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

บทคัดย่อ

การออกแบบรูปลักษณะของ 12 นักัษตรบนผลิตภัณฑ์เครื่องถมได้นำเอาแนวคิดมาจากรูปแบบของธรรมชาติ ที่สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน ในการสร้างสรรค์ให้มีเอกลักษณ์ที่เข้าใจได้ง่าย มีความสอดคล้องในการผสมผสานเส้นรอบนอกของรูปแบบจากธรรมชาติ นำไปใช้ออกแบบได้อย่างเหมาะสม สวยงามตามประเภทของงานออกแบบ สำหรับการออกแบบลวดลายประกอบ ได้แนวคิดมาจากการใช้เส้นอิสระมาเป็นแนวทางในการออกแบบ ซึ่งสอดคล้องกับโครงร่างของเส้นอิสระจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมรูปลักษณะ 12 นักัษตร ให้เกิดลวดลายขึ้นใหม่ มีความสมบูรณ์โดดเด่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ผลรวมของการออกแบบลวดลาย 12 นักัษตรบนผลิตภัณฑ์เครื่องถม มีความเหมาะสม สวยงาม และดูมีความร่วมสมัย ในด้านประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพของตัวผลิตภัณฑ์เครื่องถม ออกแบบให้มีความสะดวกสบายต่อการใช้งาน ถูกต้องตามสรีระของผู้ใช้ มีความปลอดภัย ง่ายต่อการบำรุงรักษา มีความแข็งแรงทนทาน ส่วนด้านความงามของลวดลายบนผลิตภัณฑ์เครื่องถม มีความงามจากการจัดองค์ประกอบ มีความงามที่เหมาะสมกับประเภทของงานออกแบบ มีคุณค่ามีราคา และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่น่าสนใจ

คำสำคัญ : 12 นักัษตร, การออกแบบ

Abstract

The design of 12-zodiac pattern on nielloware product is inspired by various forms of nature, the line, the structure etc. ,which are all convenient to express the main idea and meaning. In other way, the designer is able to capture these factors and apply them in designing some beautiful products, creating more interesting, contemporary-looking, and perfect pattern of the 12 zodiacs. Moreover, about the usage of the products, the purpose of was to make them convenient for the users and to assure perfect quality. Therefore the products are all elegant, safe, strong and easy to maintain. They also consist of unique and valuable appearances. All elements were managed accordingly, making them look interesting and suitable with their prices.

Keywords : 12 zodiacs, design

บทนำ

เครื่องถม หมายถึง ภาชนะเครื่องใช้ที่ทำด้วยเงินหรือทองมีลวดลายแกะเป็นสีเงิน สีทองตัดกับสีพื้นหรือสีของน้ำยาสีดำสนิท ลวดลายที่เกิดขึ้นบนเครื่องถมเกิดจากการแกะสลักเป็นลวดลายร่องลึกลงไปบนภาชนะแล้วใช้ตัวยาซึ่งเป็นโลหะผสมที่มีสีดำผสมกับน้ำยาประสานทองหลอมละลายแทรกลงไปในช่วงว่างระหว่างลาย เพื่อช่วยให้เห็นลายเด่นชัดขึ้น (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2531 : 54) เครื่องถมทองเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้ที่ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีมาช้านาน และเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีประวัติศาสตร์สืบทอดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาได้เป็นอย่างดีมาจากชาวโปรตุเกสที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งค้าขายอยู่ในเมือง ในสมัยก่อนเครื่องถมเป็นงานช่างชั้นสูงสำหรับเครื่องราชูปโภค และเครื่องบรรณาการโดยเฉพาะเครื่องถมทองเป็นสิ่งของเพื่อประทานสำหรับขุนนางสมัยอยุธยา เครื่องถมนครศรีธรรมราชถือได้ว่าเป็นงานหัตถกรรมที่มีคุณค่าต้องอาศัยฝีมือความปราณีละเอียดบรรจงในด้านทักษะต้องมีความชำนาญสูงช่างชาวนครศรีธรรมราชในอดีตมีฝีมือในการทำเครื่องถมสูงประณีตจนเป็นที่ยอมรับ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นแหล่งผลิตหัตถกรรมเครื่องถมที่มีชื่อเสียงเฟื่องฟูมากที่สุดในแต่ละภาคใต้และได้มีการสืบทอดกันมาช้านานจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบันได้พัฒนาโดยมีการถ่ายทอดการทำเครื่องถมกันในครัวเรือน และได้ขยายออกสอนแก่ผู้อื่นในสถานศึกษาด้านอาชีพนี้โดยเฉพาะซึ่งปัจจุบันช่างทำเครื่องถมนับวันจะสูญสิ้นไป เครื่องถมที่นิยมทำคือ เครื่องถมเงินและเครื่องถมทอง ลวดลายที่นิยมทำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือ ลวดลายไทยได้แก่ ลายกนกเปลว ลายใบเทศ ลายประจายาม ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายกระจัง ลายก้านขด ช่างโบราณได้นำลวดลายเหล่านี้มาลงยาถมที่ดำสนิทแทรกซึมอยู่บนร่องริ้ว ลวดลายไทยบนเครื่องถมเงินและเครื่องถมทอง ส่งเสริมคุณค่าให้เนื้อเงินและเนื้อทองสวยงามมีคุณค่าสูงขึ้น ทำให้งานหัตถกรรมเครื่องถมมีคุณค่าแก่การรักษาให้คงอยู่ต่อไป กรรมวิธีการทำการผลิตจึงเป็นหน้าที่ของคนรุ่นเก่าที่ต้องถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา ตามยุคสมัย นักออกแบบรุ่นใหม่จะต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนรุ่นเก่าเพื่อให้ศิลปะอันทรงคุณค่าของชาติคงอยู่ต่อไปชั่วลูกหลาน ดังที่ ชาลิณี วงศ์พันธ์. (2543 : 31) ได้กล่าวว่าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านประเภทเครื่องถมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่นโดยสืบทอดส่งสมต่อมาอย่างไม่ขาดสายจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีคุณค่า ต้องอาศัยฝีมือ ความประณีตละเอียดบรรจง เป็นการถ่ายทอดกรรมวิธี และแนวคิดที่บ่งบอกวิถีชีวิตของ

กลุ่มชนในอดีต

ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีทำให้ศิลปะในการทำเครื่องถมมีเหลือน้อยมาก ทั้งยังเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่มีราคาสูง จึงนิยมใช้กันเพียงราชสำนักและในแวดวงผู้ที่มีฐานะแต่ในขณะเดียวกันการทำเครื่องถมต้องใช้ฝีมือในการทำสูง อีกทั้งยังมีต้นทุนการผลิตสูง ช่วงสมัยใหม่นำเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยโดยใช้การพิมพ์ลายลงบนภาชนะโดยวิธีสกรีนแล้วใช้กรดและน้ำยาเคมีกัดทำให้เกิดลวดลายแทนการสลักด้วยมือ แต่ผู้ที่รักในงานศิลปะไม่นิยมในที่สุดก็ด้อยความนิยมลงไป ปัจจุบันงานเครื่องถมได้รับการฟื้นฟูส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนเกิดขึ้น เช่น ศูนย์ศิลปาชีพหลายแห่ง วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักงานศิลปหัตถกรรมประเภทนี้และต้องอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป ทั้งรูปแบบการออกแบบลวดลายบนเครื่องถมก็จำต้องอาศัยนักออกแบบรุ่นใหม่เพื่อให้ได้รูปแบบมีความสวยงามตามยุคสมัยมาทำการออกแบบรูปแบบใหม่ ลวดลายใหม่ การสร้างเอกลักษณ์ใหม่ที่ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้มีทางเลือกจากรูปแบบเดิม จากการศึกษาพบว่าลวดลายเครื่องถมที่ทำกันในปัจจุบันยังนิยมทำลวดลายไทยแบบเดิมตั้งแต่อดีตขาดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงลวดลายใหม่ ๆ มากนัก ยังขาดนักออกแบบลวดลายใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ การออกแบบลวดลายทางเลือกใหม่จะเพิ่มทางเลือกในการสร้างลวดลายบนเครื่องถมให้กับผู้ผลิต ทำให้ผู้ผลิตสามารถเพิ่มการผลิตสินค้า และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนที่ผลิตได้ ทั้งยังผู้บริโภคสามารถมีทางเลือกในการซื้อสินค้า ต้องออกแบบจึงต้องมีการศึกษาเอกลักษณ์เฉพาะเพื่อนำมาออกแบบลวดลายบนผลิตภัณ์ท์เครื่องถม โดยจะทำการศึกษา การวิเคราะห์รูปแบบศิลปะถอดอัตลักษณ์เฉพาะเพื่อนำมาออกแบบบนเครื่องถม ให้มีอัตลักษณ์อันจะแสดงออกในรูปแบบของงานออกแบบลวดลายบนเครื่องถมทองให้เกิดความหมาย ความสวยงามที่มีคุณค่า ลวดลายใหม่ ๆ จะต้องทำให้ศิลปหัตถกรรมผลิตภัณ์ท์เครื่องถมมีมูลค่าเพิ่มได้ด้วย

ประเภทของเครื่องถม

เครื่องถมจำแนกได้ 3 ประเภทตามเทคนิคและวิธีการคือ

1. ถมเงิน เป็นเครื่องถมที่เก่าแก่ที่สุดมีลักษณะเป็นเนื้อถมที่ถมลงไปอยู่บนพื้นตามร่องลายเป็นสีดำมันซึ่งเนื้อถมจะขัดลวดลายให้เด่นงดงามอยู่บนพื้นสีเงิน

ภาพประกอบที่ 1 กำไลเครื่องถมเงิน

ที่มา : <http://www.goldtraders.or.th/ArticleView.aspx?gp=2&id=774>. (12/7/2016)

2. ถมทอง คือเครื่องถมที่ได้รับการทาทองหรือเปียกทองทลงไปบนเส้นเงินหรือลวดลายสีเงินจึงทำให้เครื่องถมนั้นมีลักษณะเป็นลวดลายทองอยู่บนพื้นดำ

ภาพประกอบที่ 2 กำไลเครื่องถมทอง

ที่มา : <http://nakhononline.tumblr.com/page/10>. (12/7/2016)

3. ถมตะทอง เป็นคำเรียกของช่างถมที่หมายถึงวิธีการระบายทองหรือแต้มทองเป็นแห่ง ๆ มิใช่ระบายเป็นฟิดไปหมด เช่น ถมทอง การแต้มหรือระบายทองในที่บางแห่งของถมดำนี้เป็นการเน้นจุดเด่นหรือต้องการแสดงอวดภาพหรือภาพเด่น ๆ ดังนั้น

ถมตะทองในสมัยอยุธยาจะนิยมทำถมตะทองมากกว่าถมทองและถมทองที่พบมากส่วนใหญ่จะเป็นถมที่ทำขึ้นสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ภาพประกอบที่ 3 เครื่องถมตะทอง

ที่มา : <http://www.sac.or.th/databases/archaeology/terminology>. (12/7/2016)

ลวดลายบนผลิตภัณ์เครื่องถม

ลวดลาย คือ ลายต่าง ๆ ที่เขียนหรือแกะสลักลงบนชิ้นงาน ลวดลายเครื่องถมที่นิยมผลิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีดังนี้

1. ลวดลายกนกเปลว มีลักษณะเป็นกอ กาบ กิ่ง ก้านใบ ประกอบอยู่ภายในรูปสามเหลี่ยมมุมแหลมมีลักษณะลวดลายแบบธรรมชาติจากเปลวไฟ ปรากฏในภาชนะหรือเครื่องประดับ
2. ลวดลายใบเทศ มีลักษณะเป็นช่อ มีก้านกาบดอกใบในช่อหนึ่ง ๆ ลายใบเทศสามารถนำมาต่อลายใช้เป็นลวดลายหลักโดยไม่ต้อง นำลายอื่นมาประกอบเลยทั้งชิ้นงาน แต่อาจนำภาพประกอบได้เพื่อความสวยงาม
3. ลวดลายประจายาม ลักษณะลายเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านเท่า ภายในแบ่งเป็นดอกที่กลีบ มีเกสรอยู่ตรงกลาง สามารถเขียนลายในกลีบดอกไม้ให้มีความละเอียดมากขึ้น นิยมใช้เป็นจุดศูนย์กลางของลวดลายรูปพรรณเครื่องถม หรือใช้เป็นจุดแบ่งออกเป็นสองส่วน
4. ลวดลายพุ่มข้าวบิณฑ์ มีลักษณะเป็นทรงพุ่มคล้ายหยดน้ำ ภายในพุ่มอาจใช้ลายหรือภาพอื่นประกอบ
5. ลวดลายกระจิง มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ภายในเลยอาจสอดใส่ลายภายในเพื่อเพิ่มความละเอียดของลวดลาย ใช้ตามขอบริม ฐานชิ้นงานปรากฏใน

ภาชนะหรือเครื่องประดับ

6. ลวดลายก้านขด มีลักษณะของลาย เป็นการนำลายต่าง ๆ เช่น กนกเปลว ใบเทศ กระจิง นำมาเขียนต่อลายต่อเนื่องเป็นแถวขดไปตามรูปรพรรณ ปรากฏในภาชนะหรือเครื่องประดับ

7. ลวดลายภาพประกอบ มีลักษณะเป็นภาพแบบต่าง ๆ นำมาใช้ประกอบลาย เพื่อเพิ่มความสวยงามให้กับตัวลาย มีหลายประเภท เช่น ภาพเทวดา ภาพสัตว์หิมพานต์ ภาพเทพนิยาย ภาพสัตว์

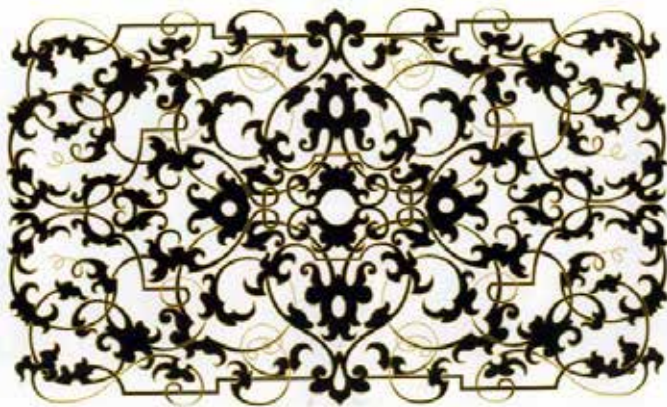
ภาพประกอบที่ 4 ลวดลายบนผลิตภัณฑ์เครื่องถม

หลักการออกแบบลวดลาย

การออกแบบลวดลาย คือ การกำหนดรูปแบบของการใช้ จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง สี นำมาใช้จัดวางองค์ประกอบให้มีความเหมาะสม แปลกใหม่ สวยงาม และมีความทันสมัย การออกแบบลายยังสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือปรับปรุงจากของเดิมที่มีอยู่ให้เกิดความแปลกใหม่เพิ่มขึ้น สิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล (2549 : 136) ได้ให้ความหมายของการออกแบบลวดลายในงานหัตถกรรมโดยใช้หลักเกณฑ์ในการออกแบบ คือ คำนึงถึงความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยตามความหมายของงาน ความเหมาะสมกับวัสดุประดิษฐ์วัสดุที่จะนำมาใช้ในการประดิษฐ์ เพราะการที่จะเป็นงานหัตถกรรมนั้นจะต้องมีวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรจากธรรมชาติ และต้องคำนึงถึงความสวยงามของรูปทรง และลวดลายสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่เป็นงานหัตถกรรม เมื่อทำให้มีหน้าที่ใช้สอยที่ดีแล้วก็ต้องมุ่งที่จะผลิตให้เกิดความสวยงามด้วย ดังนั้นการออกแบบลวดลายจึงต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างที่จะทำให้ผู้ออกแบบสามารถสร้างสรรค์งานออกแบบได้ตรงตามวัตถุประสงค์

การกำเนิดลวดลายในการออกแบบจึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ลวดลายจากธรรมชาติ คือ ธรรมชาติได้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ไว้มากมาย เพื่อให้สรรพสิ่งในโลกได้มีคุณภาพในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มนุษย์ได้จัดเป็นสิ่งประเสริฐ เพราะรู้จักดึงเอาธรรมชาติมาใช้ประโยชน์และจากความช่างสังเกตของมนุษย์ที่สร้างสรรค์งานศิลปะได้โดยอาศัยความงามที่ปรากฏตามธรรมชาติ ส่วนในการออกแบบลวดลายก็เช่นเดียวกัน สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติจึงเป็นแรงบันดาลใจมากมายที่ทำให้มนุษย์สร้างสรรค์รูปแบบของลวดลายได้ในรูปแบบต่าง ๆ ดังที่ พินาลิน สรียา (2549 : 55) กล่าวว่า ลักษณะพื้นที่ธรรมชาติ หมายถึงพื้นที่ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากรูปร่างในธรรมชาติ ได้แก่ คน สัตว์ พืช ฉะนั้นการกำหนดรูปแบบลักษณะพื้นที่ธรรมชาติเพื่อให้ได้ขอบเขตของพื้นที่ในการใส่รายละเอียดของลวดลาย จึงกำหนดรูปแบบโครงร่างเส้นรอบนอกตามรูปแบบธรรมชาติ เพื่อให้ได้ขอบเขตความต้องการของการนำไปใช้ ความเหมาะสมสวยงามในการใส่รายละเอียดเพื่อให้เกิดลวดลายแปลกใหม่

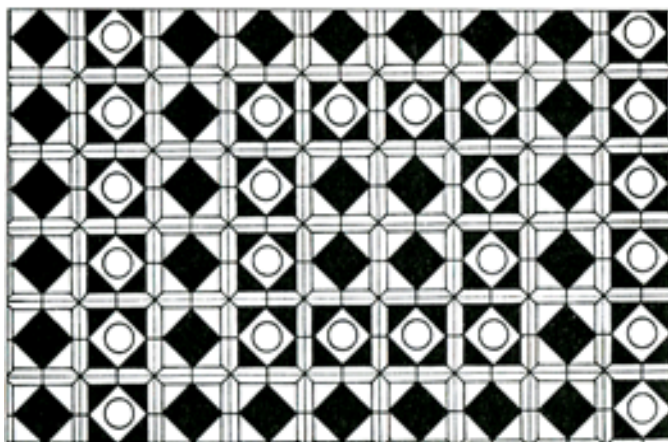

ภาพประกอบที่ 5 ลวดลายจากธรรมชาติ

ที่มา : http://netra.lpru.ac.th/~weta/m3/m3_print.html. (12/7/2016)

2. ลวดลายรูปทรงเรขาคณิต คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยอาศัยการสังเกตจากธรรมชาติ แล้วนำมาตัดทอนให้มีลักษณะที่เรียบง่าย ด้วยการใช้เครื่องมือในการสร้างให้มีสัดส่วนที่ถูกต้องชัดเจนเพื่อนำไปใช้งานด้านต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว ซึ่งในส่วนของลวดลายมีฐานมาจากรูปทรงเรขาคณิตมากมาย ทั้งวงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม เป็นต้น พินาลิน

สรिया. (2549 : 59) ได้กล่าวถึงลักษณะพื้นที่เรขาคณิตกับการออกแบบว่า รูปแบบที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากรูปทรงเรขาคณิต ซึ่งมักนิยมนำมากำหนดพื้นที่ต่าง ๆ จัดให้เป็นรูปแบบที่เรียบง่ายสะดวกต่อการนำไปใช้ ได้แก่ รูปวงกลม รูปวงรี รูปครึ่งวงกลม รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม รูปห้าเหลี่ยม รูปหกเหลี่ยม รูปแปดเหลี่ยม เป็นต้น กำหนดโครงสร้างเส้นรอบนอกตามรูปแบบเรขาคณิต เพื่อให้ได้ขอบเขตตามความต้องการของการนำไปใช้ ความเหมาะสมความสวยงามในการใส่รายละเอียดเพื่อให้เกิดลวดลายแปลกใหม่ ในขั้นตอนการกำหนดรายละเอียดลวดลาย และเพื่อให้เข้าใจง่าย

ภาพประกอบที่ 6 ลวดลายจากรูปทรงเรขาคณิต

ที่มา : http://netra.lpru.ac.th/~weta/m3/m3_print.html. (12/7/2016)

3. ลวดลายอิสระ ลักษณะของลวดลายอิสระเป็นรูปแบบที่ไม่แน่นอนตายตัว นักออกแบบนิยมใช้รูปทรงอิสระมาสร้างสรรค์ลวดลายต่าง ๆ เพราะนอกจากจะมีความคิดที่เป็นอิสระแล้วลักษณะของงานก็มีความแปลกใหม่สามารถออกแบบได้อิสระตามรูปแบบแนวคิด สไตส์ของผู้ออกแบบเอง พินาลิน สรียา. (2549 : 61) ได้กล่าวถึงลวดลายอิสระว่าเป็นลักษณะพื้นที่รูปแบบที่ได้รับแรงบันดาลใจจากรูปร่างที่เกิดจากความคิดของมนุษย์เอง มีรูปร่างที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำรูปแบบใด ที่ปรากฏ นับเป็นโครงสร้างที่ทำทนายในการกำหนดลวดลายอย่างอิสระ เพื่อให้ได้ขอบเขตตามความต้องการนำไปใช้ตามความเหมาะสมสวยงาม

ภาพที่ 7 ลวดลายจากรูปทรงเรขาคณิต

ที่มา : <http://www.sahavicha.com/?name=test&file=readtest&id=1436>.

(12/7/2016)

การออกแบบลวดลาย 12 นักัษตรบนผลิตภัณฑ์เครื่องถม

12 นักัษตร ในความหมายของเมืองนครศรีธรรมราชที่ถือได้ว่าเป็นเมืองแห่งการผลิตเครื่องถม คือเมืองทางภาคใต้ที่เป็นบริวารของอาณาจักรตามพรลิงค์ ที่อยู่ภายใต้การปกครอง มีทั้งหมด 12 เมืองโดยใช้รูปสัตว์ในรอบนักัษตรเป็นรูปสัญลักษณ์ ดังนี้

1. เมืองสายบุรี คือ ปิฆวด	ใช้สัญลักษณ์ของรูปหนู
2. เมืองปัตตานี คือ ปิฉลู	ใช้สัญลักษณ์ของรูปวัว
3. เมืองกลันตัน คือ ปิฆาล	ใช้สัญลักษณ์ของรูปเสือ
4. เมืองปะหัง คือ ปิเถาะ	ใช้สัญลักษณ์ของรูปกระต่าย
5. เมืองไทรบุรี คือ ปิเมะโรง	ใช้สัญลักษณ์ของรูปงูใหญ่
6. เมืองพัทลุง คือ ปิเมะเส็ง	ใช้สัญลักษณ์ของรูปงูเล็ก
7. เมืองตรัง คือ ปิเมะเมีย	ใช้สัญลักษณ์ของรูปม้า
8. เมืองชุมพร คือ ปิเมะแม	ใช้สัญลักษณ์ของรูปแพะ
9. เมืองบันทายสมอ คือ ปิวอก	ใช้สัญลักษณ์ของรูปลิง
10. เมืองสระอุเลา คือ ปิระกา	ใช้สัญลักษณ์ของรูปไก่
11. เมืองตะกั่วป่า คือ ปิจอ	ใช้สัญลักษณ์ของรูปสุนัข
12. เมืองกระบี่ คือ ปิกุน	ใช้สัญลักษณ์ของรูปหมู

แนวคิดในการออกแบบลวดลาย 12 นักษัตร

จากลวดลายที่ได้ศึกษา ผู้ออกแบบได้นำเอารูปทรงจากธรรมชาติ ซึ่งเป็นรูปทรงที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยนำเอาความเป็นธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ผสมผสานให้เข้ากับหลักการออกแบบเพราะสิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติคือสิ่งที่เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์รูปลักษณะของ 12 นักษัตร จะทำให้สื่อความหมายและเข้าใจง่าย ส่วนลวดลายประกอบได้คือการใช้ลวดลายอิสระมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายประกอบรูปลักษณะของตัว 12 นักษัตร เพราะลวดลายอิสระเป็นรูปแบบที่ไม่แน่นอนจึงสามารถนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดลวดลายใหม่ ๆ ได้หลากหลาย ทำให้ลวดลายนั้นมีความแปลกใหม่ที่ น่าสนใจ ลวดลายประกอบจะช่วยส่งเสริมให้ 12 นักษัตร มีความสวยงาม โดดเด่นมากยิ่งขึ้น จาก 2 แนวความคิดดังกล่าว คือ ทั้งรูปทรงจากธรรมชาติ และลวดลายอิสระนั้นจะทำให้เกิดลวดลายใหม่บนผลิตภัณฑ์เครื่องถมที่จะให้ทั้งคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอยและคุณค่าทางด้านความงามตามหลักเกณฑ์ในการออกแบบของ นวลน้อย บุญวงศ์ (2542 : 193) ดังนี้

1. ด้านประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ คือ ความสะดวกสบาย ง่ายต่อการใช้งาน ความเหมาะสมถูกต้องตามสรีระของผู้ใช้ ความปลอดภัย ง่ายต่อการรักษา ความแข็งแรง ทนทาน
2. ด้านความงาม คือ ความงามจากการจัดองค์ประกอบ ความงามที่เหมาะสมกับประเภทของงานออกแบบ ความงามอย่างมีคุณค่า และความมีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ

กระบวนการออกแบบลวดลาย 12 นักษัตร

1. ลวดลาย 12 นักษัตร

ศึกษารูปแบบ 12 นักษัตร → รูปทรงจากธรรมชาติ → รูปลักษณะ 12 นักษัตรแบบใหม่

2. ลวดลายประกอบ 12 นัก্ষัตร

ศึกษาลายเส้นอิสระ

ลวดลายประกอบรูปลักษณะ 12 นัก্ষัตร

ลวดลาย 12 นัก্ষัตรที่ออกแบบใหม่

ออกแบบลวดลายตามปีนัก্ষัตร เมืองสายบุรี คือ ปีชวด เมืองปัตตานี คือ ปีมะแม เมืองกลันตัน คือ ปีชวด เมืองปะทัง คือ ปีเถาะ เมืองไทรบุรี คือ ปีมะโรง เมืองพัทลุง คือ ปีมะเส็ง เมืองตรัง คือ ปีมะเมีย เมืองชุมพร คือ ปีมะแม เมืองบันทายสมอ คือ ปีวอก เมืองสระอุเลา คือ ปีระกา เมืองตะกั่วป่า คือ ปีกุญ และเมืองกระบุรี คือ ปีกุน ตามลำดับดังต่อไปนี้

ผลิตภัณฑ์เครื่องถมลวดลาย 12 นักซ์ตร

การวิเคราะห์การออกแบบ

ลวดลายเครื่องถมแบบเดิม	ลวดลายเครื่องถมแบบใหม่
1. ลวดลายแบบดั้งเดิม (ลายไทย) มีลักษณะเป็นลวดลายไทยแบบต่าง ๆ มีความงดงามอ่อนช้อย ลักษณะลายต่อเนื่องกันทำให้รูปแบบของเครื่องประดับเป็นลวดลายเต็มพื้นที่บนผลิตภัณฑ์เครื่องถม ไม่มีบริเวณว่าง นิยมทำลายเดียวตลอดบนพื้นที่ที่มีความละเอียดอ่อน ประณีต เหมาะกับการนำไปใช้ในการแต่งกายชุดไทย ชุดไทยประเพณี และชุดไทยพื้นบ้าน 2. เทคนิคและการผลิต ต้องใช้ช่างฝีมือที่มีความละเอียดอ่อนปราณีตสูง ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ไม่กี่คน ในการผลิตแต่ละชิ้นใช้เวลายาวนานจนทำให้ ผลลัพธ์ที่ได้ไม่คุ้มค่า อีกทั้งทำให้การสานต่อลวดลายถูกจำกัดด้วยเทคนิคเฉพาะตัวเกินไป	1. ลวดลายแบบใหม่ (ลายประยุกต์) มีลักษณะการตัดทอนลวดลายให้มีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนสามารถสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย มีความเหมาะสมกับยุคสมัย แต่ยังคงความเรียบหรู เหมาะสมกับเครื่องแต่งกายของคนสมัยใหม่ที่สามารถประยุกต์เข้ากับเครื่องแต่งกายได้ทุกรูปแบบ 2. เทคนิคและการผลิต กระบวนการผลิตรูปแบบลวดลายใหม่ สามารถผลิตโดยใช้เวลาไม่นานเท่าลวดลายเดิมเนื่องจากเป็นลวดลายประยุกต์มีการตัดทอนให้ลดน้อยลงเพื่อความเรียบหรู สามารถผลิตในระยะเวลาอันจำกัดได้ แต่ลักษณะและเทคนิคทางการช่าง ก็ยังคงใช้ช่างฝีมือที่มีความละเอียดอ่อนปราณีตเช่นกัน แต่จะทำให้ผลิตได้ทีละมากกว่าลวดลายเดิมซึ่งเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการออกแบบลวดลายบนผลิตภัณฑ์เครื่องถม : ลวดลาย 12 นักชัทร

องค์ประกอบในการออกแบบรูปลักษณะของ 12 นักชัทรได้นำเอาแนวคิดรูปแบบของธรรมชาติ ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถรับรู้ได้ง่าย และสื่อความหมายในการมองได้อย่างเข้าใจเหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย มีความสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่า โครงสร้างเส้นรอบนอกของรูปแบบจากธรรมชาติสามารถนำไปใช้ออกแบบได้อย่างสวยงามเหมาะสมกับรูปแบบของประเภทงานออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องถม ส่วนองค์ประกอบในการออกแบบลวดลายประกอบ 12 นักชัทร ออกแบบโดยนำเส้นอิสระ มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบโครงร่างของเส้นอิสระจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการออกแบบทำให้รูปแบบ 12 นักชัทร

เกิดลวดลายใหม่ที่มีความสวยงามยิ่งขึ้น ผลของการสร้างสรรค์ลวดลายบนผลิตภัณฑ์เครื่องถม : ลวดลาย 12 นักซ์ตร โดยการใช้เกณฑ์การออกแบบ ด้านประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพของผลิตภัณฑ์เครื่องถม มีความสะดวกสบายในการใช้งาน มีความเหมาะสมถูกต้องตามสรีระของผู้ใช้ มีความปลอดภัย ง่ายต่อการบำรุงรักษา และมีความแข็งแรงทนทาน ส่วนด้านความงาม มีความงามจากการจัดองค์ประกอบที่ลงตัว ความงามที่เหมาะสมกับประเภทของงานออกแบบ มีคุณค่ามีราคา และมีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ

เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน คือ รูปลักษณะ ลวดลายประกอบ และรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องถม มาผสมผสานการออกแบบร่วมกันจะได้ผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องถมลวดลาย 12 นักซ์ตร ที่มีความสวยงามมีลวดลายที่แปลกใหม่ ร่วมสมัยสามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์เฉพาะบุคคลตามความเชื่อของปีเกิดได้ด้วย ทั้งยังเหมาะสมกับยุคปัจจุบันที่สามารถนำผลิตภัณฑ์เครื่องถมลวดลาย 12 นักซ์ตรไปปรับใช้กับการใช้งานในชีวิตประจำวันได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- การจัดองค์ประกอบของการออกแบบลวดลาย. http://netra.lpru.ac.th/~weta/m3/m3_print.html. (12/7/2016).
- การสร้างสรรค์ลวดลายเส้น. <http://www.sahavicha.com/?name=test&file=readtest&id=1436>. (12/7/2016).
- กำไลถมทอง เครื่องถมนคร. <https://www.pinterest.com/ThomNakhon>. (12/7/2016).
- เครื่องถม บรรพศิลป์แห่งแดนทักษิณ. <http://www.goldtraders.or.th/ArticleView.aspx?gp=2&id=774>. (12/7/2016).
- เครื่องถมนคร. <http://nakhononline.tumblr.com/page/10>. (12/7/2016).
- ชาลินี วงศ์พันธ์. (2543). เครื่องถมนคร. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.
- ถมตะทอง. <http://www.sac.or.th/databases/archaeology/terminology>. (12/7/2016).
- นวนน้อย บุญวงศ์. (2542). หลักการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พินาลิน สรียา. (2549). การออกแบบลวดลาย. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮ้าส์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2531). ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อัมรินทร์.